

Kollektivt er vi kloge

Under de rette betingelser kan en gruppe udkonkurrere eksperter. Internettet vrirler med eksempler på fænomenet Wisdom of The Crowds. I dag udarbejder den amerikanske efterretningstjeneste trusselsvurderinger på baggrund af den kollektive visdom.

NATASJA BROSTRÖM | newton@jp.dk

I dag for præcis 10 år siden fløj to passagerfly ind i New Yorks tvillingetårne. Mens verden så på med chok og rædsel, fulgte en amerikaner terrorangrebet den 11. september med særlig fortvivlelse. For Lowell Jacoby, direktør for efterretningsagenturet DIA, var den værste anelse blevet til virkelighed.

Jacoby var fortaler for bedre udveksling af viden i USA's efterretningstjeneste. Ikke kun mellem CIA og FBI, men også fra underskoven af informanter såsom udenlandske ambassader og indenlandske havnekontorer.

Med det nye terrorangreb nåede det amerikanske sikkerhedsapparat et lavpunkt. På under 10 år var fire markante anslag mod amerikanske interesser sluppet under radaren. I 1993 forsøgte terrorister at ødelægge World Trade Center. I 1998 blev USA's ambassader i Østafrika ramt, og i 2000 blev destroyeren USS Cole bombet i Yemen.

Efter den 11. september nedsatte Kongressen en undersøgelseskommission, som hurtigt viste, at lukkede hierarkier og traditionsbunden tankegang udgjorde et væsentligt problem. Som DIA-direktør Lowell Jacoby formulerede det:

»Informationer, der betragtes som irrelevant støj af en gruppe analytikere, kan give et altafgørende spor eller afsløre en væsentlig sammenhæng, når de bliver gennemtestet af en anden gruppe.«

Gæt en fremtid

Eksperternes løsning hed FutureMAP og Policy Analysis Market (PAM). To markeder eller børser, hvor man, meget simpelt formuleret, købte og solgte gæt om fremtiden. Det første var forbeholdt efterretningstjenestens egne cirkler. Gerne i ad hoc-grupper på under 30 medlemmer. Det andet, PAM, skulle placeres i Mellemøsten og være offentligt tilgængeligt.

Den politiske storm lod ikke vente på sig. Projektet blev kaldt "totalt tomhjernt" og likvideret efter få år. Især fordi markante politiske beslutningstagere i USA fandt det uanstændigt at købslå om den slags. Et underligt forbehold, mener den amerikanske økonomijournalist James Surowiecki, der gennem sin bog "Wisdom of The Crowds" har fået en markant placering i debatten om mulighederne i det moderne videnssamfund. For er det ikke det, en god efterretningstjeneste gør hver eneste dag?

Hvis den amerikanske efterretningstjeneste fungerede optimalt, havde den værdsat oplysningen om, at der på flyveskoler rundt om i USA var nogle elever af arabisk herkomst, der var lige glade med at lære at lande et fly. Måske støj for nogle, men ret så relevant viden for andre, fremhæver Surowiecki. F.eks. også, når børsernes værdisætninger bliver kombineret med åbenhed, vil det give en gigantisk sum af viden vurderet på nye måder af friske øjne, mener han.

Kunsten at finde balancen

Ordet masse er i denne sammenhæng ikke en hob fulde fodboldfans, men en tilstrækkelig stor gruppe mennesker, der ved fælles indsats vurderer en række muligheder og finder den bedste løsning. Tricket er at finde de bedste forhold for den kloge masse.

Kunne en mere effektiv vidensdeling have forhindret terrorangrebet på World Trade Center og Pentagon for ti år siden? Arkivfoto: Greg Semendinger/AP

»Det vigtigste er at finde den korrekte balance mellem folks hang til at kopiere andre og så deres individuelle viden,« siger professor Yaneer Bar-Yam.

Han forsker i komplekse systemer ved New England Complex Systems Institute, bedre kendt som NECSI. I samarbejde med MIT og Harvard studerer NECSI livsbetingelserne for den kloge masse.

»Når der er stor sandsynlighed for kopiering, vil flokmentaliteten dominere. Når hver person derimod håndterer sin egen information og mindsker trangten til at kopiere, kan gruppen arbejde effektivt med den information, som deles,« forklarer Yaneer Bar-Yam.

Under optimale vilkår er der stort set ingen grænser for, hvad "Wisdom of the Crowds" kan bruges til. Professor Bar-Yam peger på et par eksempler fra nettet, som illustrerer denne gruppeadfærd:

»Selv om Wikipedia ikke er fejlfrit, er det et godt eksempel på, hvordan folk kan samarbejde på en effektiv måde. Et andet eksempel er "open source"-bevægelsen, som udvikler åben software.«

Måder at beslutte sig på

Forskerne på NECSI ser også på, hvordan en masse foretager sit valg ud fra en kollektiv viden. Professor Bar-Yam opremser tre måder:

»I det første eksempel udtrykker alle en holdning om, hvorvidt man skal vælge løsning A eller B,« forklarer professoren.

Mulighederne er givet på forhånd, og valget

MASSEN GÆTTEDE OKSENS VÆGT

I efteråret 1906 gik den britiske videnskabsmand Francis Galton på dyrskue. Her stødte han på en konkurrence, hvor man skulle gætte vægten af en slagtet okse. Galton var overbevist om, at massen var det samme som en uvidende hob. For at bevise sin teori bad Galton om de 800 stemmesedler. Resultatet viste det modsatte. Mange gæt var helt i skoven, men deres gennemsnitsværdi lå et pund under oksens forarbejdede vægt på 1.198 pund.

WIKIPEDIA TÆT PÅ ENCYCLOPEDIA BRITANNICA

I 2005 lavede magasinet Nature en sammenligning mellem Wikipedia og opslagsværket Encyclopedia Britannica. Nature bad eksperter inden for forskellige forskningsområder om at vurdere 50 artikler i begge opslagsværker. Resultatet viste, at der var 2,9 fejl per artikel i Encyclopedia Britannica, mens Wikipedia havde 3,9 fejl.

LÆS MERE

James Surowiecki: "Wisdom of the Crowds – why many are smarter than the few"
Clay Shirky: "Here Comes Everybody"
Yaneer Bar-Yam: "Making Things Work"

svarer næsten til at stemme ved et folketingsvalg. I det andet eksempel bidrager alle, og den fælles viden stykkes sammen til en helhed. Det er måden, Wikipedia arbejder på. I det sidste eksempel har alle en lille bid af billedet, og selv om den enkelte ikke nødvendigvis udtrykker sin mening om løsning A eller B, så tager gruppen alligevel en samlet beslutning.

»Det er nok den sværeste form at forstå, men samtidig den stærkeste. Det er ligesom at skabe et godt sportsteam, hvor hvert individ gør noget forskelligt, men de arbejder sammen om at gøre holdets indsats optimal,« forklarer Yaneer Bar-Yam.

Den selvregulerende masse

En klog masse skabes ikke kun af gode forhold og beslutninger, mener økonomijournalist James Surowiecki. Skal massen have en chance for at optræde klogt, kræver det bl.a., at den består af tilpas forskellige mennesker med tilpas forskellige meninger, som arbejder uafhængigt. Både af en chef og af hinanden. Massen skal også have en decentral organisering og selv være i stand til at indsamle og formidle sin viden.

Tilsammen giver det en klog og selvregulerende masse. Når flokmentaliteten trumfer selvreguleringen, optræder en masse derimod dumt. I 1960'erne ville kunstgruppen Provo eliminere Amsterdams biltrafik ved at stille hvidmalede cykler gratis til rådighed. På en måned blev cyklerne smadret, stjålet eller smidt i en af byens kanaler. Projektet slog fejl, fordi de, der bakkede op, var færre end dem, der ønskede at vandalisere det.

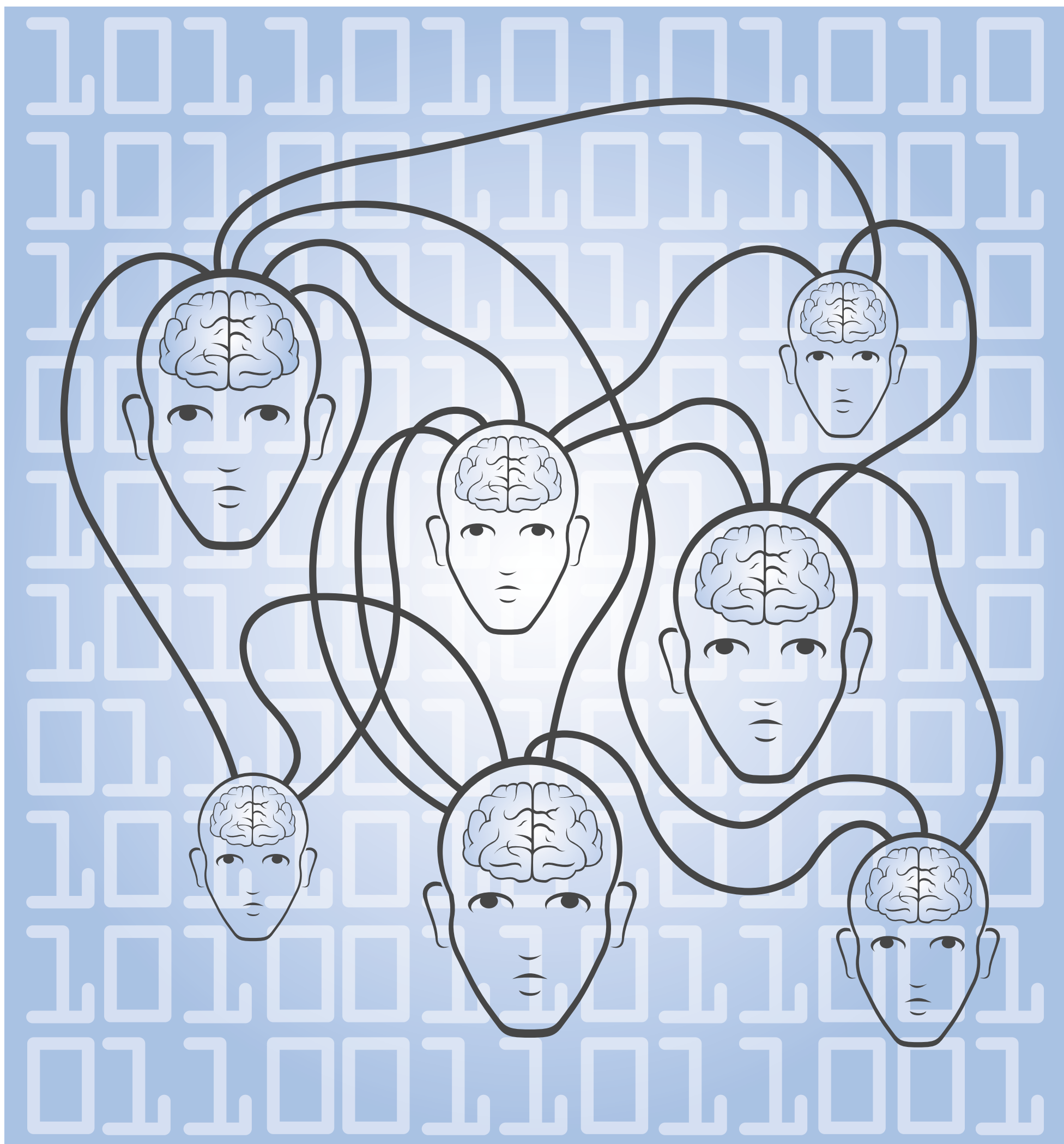
For Wikipedia gælder det modsatte. I bogen "Here Comes Everybody" forklarer netsociologen Clay Shirky, hvordan problematiske artikler, f.eks. om islam, overlever. Når artiklen bliver hacket eller slettet, er den genskabt og online inden for to minutter. Modsat cykelprojektet overtrumfede vandalerne nærmest øjeblikkeligt.

Spåkonen på markedet

Selv om de amerikanske politikere i 2003 afviste tanken, har den kloge masse overlevet som "spå-kone". Takket være internettets udbredelse og den øgede computerkraft kan kollektiv viden bruges til at foretage overvågninger af et givet område og regne på et sandsynligt udfald.

»I det private erhvervsliv bruges de finansielle markeder allerede til at vurdere sandsynligheden for forskellige scenarier. Og alt tyder på, at decentraliserede og brugergenererede markeder også kan bruges til at forudsige f.eks. politiske begivenheder,« fortæller Henrik Johansen Duus, der arbejder med Strategic Forecasting som lektor på CBS, Handelshøjskolen i København.

Den amerikanske efterretningstjeneste opgav heller ikke tanken om et fælles informationscenter. I 2006 oprettede CIA en wiki kaldet Intellipedia. Et lukket netværk for 3.600 brugere med mulighed for at udveksle informationer i grupper og uploade billeder og videoklip. Blandt bidragyderne er bl.a. CIA og NSA. I dag rummer Intellipedia flere end 28.000 artikler om bl.a. analyser af trusselsbilleder og terroristers aktiviteter.

” I det private erhvervsliv bruges de finansielle markeder allerede til at vurdere sandsynligheden for forskellige scenarier. Og alt tyder på, at decentraliserede og brugergenereede markeder også kan bruges til at forudsige f.eks. politiske begivenheder.

Henrik Johannsen Duus
Lektor, CBS, Handelshøjskolen i København.

For Yaneer Bar-Yam er det et skridt på vejen, men ikke den perfekte løsning:

»Det ville være bedre at skabe et åbent netværk, hvor informationen flyder uafhængigt. F.eks. ved at bruge Twitter. At forvente, at folk finder informationen gemt i en lukket wiki, er ikke godt nok.«

Den intelligente wiki

Håbet for FutureMap og PAM var, at de to markeder kunne optræde som en klog masse. Tanken er forjættende, men indebærer en række problemer. Først og fremmest kan en vurdering påvirke udfaldet. Man skal være en dum terrorist, hvis man ikke ændrer sine planer, når de står på listen over fremtidige sandsynlige hændelser. Dernæst er det ikke til at afgøre, om en hændelse var

sandsynlig, når USA's efterretningstjeneste træder i aktion for at forhindre den. Sidst, men ikke mindst skal et "gæt" om fremtiden være konkret.

»Hovedproblemet med denne idé er, at for at lave en forudsigelse skal man kunne stille det rette spørgsmål,« pointerer Yaneer Bar-Yam.

Havde FutureMAP eller PAM trods de teoretiske problemstillinger været kørende før 9/11, ville de sandsynligvis have hejst et par røde flag før terrorangrebet, mener Henrik Johannsen Duus. Især, hvis de blev parret med andre former for analysesoftware.

»Resultatet ville ikke nødvendigvis vise, hvad der var galt, men at noget var galt. Der er ingen tvivl om, at når vi analyserer forskellige forhold på forskellig måde, sker der bemærkelsesværdige ting,« siger Henrik Johannsen Duus.

Sammen kan en masse udpege den bedste løsning og i sin vurdering overgå selv de bedste eksperter. For at arbejde optimalt kræver en klog masse diversitet, uafhængighed, decentralisering og sammenlægning af viden. Et praktisk eksempel er online-encyklopædien Wikipedia. Grafik: Tim Barker